

Hattulan Mervin kylän Ent. Työväentalon muinaisjäännösalueen dokumentointi

2014

Eetu Sorvali

Lahden kaupunginmuseo/Päijät-Hämeen maakuntamuseo

Sisällysluettelo

Arkisto- ja rekisteritiedot.....	2
Lähestymiskartta	3
Johdanto	4
Kohde ja ympäristö.....	5
Maastotyöt ja tutkimusmenetelmät	5
Havainnot	7
Yhteenveto ja jatkotoimet.....	30
Lähteet.....	31

Liite 1, Yleiskartta

Arkisto- ja rekisteritiedot

Nimi:	Ent. Työväentalo
Ajoitus ja muinaisjäännöstyyppi:	historiallisen ajan kaskiröykkiöalue
Rauhoitusluokka:	II
Mj-tunnus:	82010054
Tutkimuksen laji:	kartoitus
Kenttätyöaika:	10.11.–12.11.2014
Tutkitun alueen laajuus:	n. 5 500 m ²
Peruskarttalehti:	UM4132L
Kunta, kylä:	Hattula, Mervi
Tilan rekisterinro.	82-414-7-32 ja 82-414-14-4
ETRS-TM35FIN-koordinaatit:	N = 6776800–6776921 E = 358263–358388 z = n 112–115 m mpy (N2000)
Tutkimuksen johtaja:	FM Eetu Sorvali
Tutkimuslaitos:	Lahden kaupunginmuseo/Päijät-Hämeen maakuntamuseo
Aiemmat tutkimukset:	Inventointi: 1939 Sirkka Ojala Inventointi: 1985 Jyri Saukkonen Inventointi: 1999 Sirkka-Liisa Seppälä Tarkastus: 2014 Eeva-Liisa Schulz
Lähikohteet:	Hattula Pekkanen, rautakautisia hautaröykkiöitä, 82010027; Hattula Vesunnan kartano 6, historiallisen ajan viljelyröykkiöitä, 1000021281; Hattula Vesunnan kartano 7, ajoittamaton muinaispelto 1000021282
Tutkimuskertomuksen säilytys- paikka:	Lahden kaupunginmuseon arkisto, Museoviraston keskusarkisto (kopio)

Lähestymiskartta

Maastokartta M41R, Maanmittauslaitos 2014

Johdanto

Lahden kaupunginmuseo/Päijät-Hämeen maakuntamuseo toteutti 10.–12.11.2014 Hattulan Mervin kylässä Entisen Työväentalon (mj.rek. 82010054) kaskiröykkiöiden dokumentoinnin. Röykkiöt dokumentoitiin paikalle rakennettavan metsäautotielinjan alueelta. Kenttätöön tekivät FM Eetu Sorvali ja HuK Teemu Tiainen. Esi- ja jälkityöt teki Eetu Sorvali.

Tutkimuksen perusteena oli Metsänhoitoyhdistys Kanta-Hämeen suunnitteleman metsäautotien rakentaminen röykkiöalueen läpi. Museovirasto oli antanut asiaa koskevan lausunnon (MV/75/05.01.00/2014) 11.7.2014 ja paikan päälle oli tehty tarkastuskäynti 3.7.2014. Lausunnossa todettiin, että tielinjan alle jäävät röykkiöt tulee mitata ja valokuvata, myös puhdistettuna, sekä piirtää tarvittaessa tarkemmin. Museovirasto ei edellyttänyt kohteella kaivaustutkimusta. Metsänhoitoyhdistys Kanta-Häme kilpailutti dokumentointityön. Lahden kaupunginmuseo teki työstä tarjouksen 15.10.2014, joka hyväksyttiin 21.10.2014. Dokumentaatiolle haettiin 28.10.2014 Museovirastolta tutkimuslupa, jota oli edellä mainitussa lausunnossa edellytetty. Tutkimuslupa-anomuksen mukaan Lahden kaupunginmuseo toteuttaisi dokumentoinnin Museoviraston lausunnon mukaisesti niin, että kenttätö tehtäisiin viikolla 46 ja raportti olisi valmis vuoden 2014 aikana. Tutkimuslupa saatiin 4.11.2014 (MV/120/05.04.01.02/2014).

Museoviraston lausunnon (MV/75/05.01.00/2014) mukaan röykkiöt dokumentoitiin mittaamalla, valokuvaamalla ja sanallisesti raivatun alueen kohdalla. Kaksi röykkiötä puhdistettiin sammalesta ja kuvattiin uudelleen. Kaikkien röykkiöiden puhdistamisesta luovuttiin röykkiöiden odotettua suuremman määrän vuoksi. Asiasta sovittiin puhelinkeskustelussa Eeva-Liisa Schulzin kanssa 10.11.2014. Raivatulla uralla tai aivan sen vieressä oli kaikkiaan 16 röykkiötä. Lisäksi hieman kauempana urasta oli 15 röykkiötä. Metsäkone tai traktori oli vahingoittanut osaa röykkiöistä ja suuren osan päällä oli hakkuujätettä.

Työn tilasi ja sen kustannuksista vastasi Metsänhoitoyhdistys Kanta-Häme.

Lahdessa 4.12.2014

FM Eetu Sorvali

Kohde ja ympäristö

Tutkimuksen kohteena oli Entisen Työväentalon röykkiöalue (mj. rek. 82010054) Mervin kylässä, Hattulassa. Kohde sijaitsee Pitkämäki-nimisen mäen kaakkoisosassa Hattulan kirkosta (uudesta) noin 3,6 km pohjoisluoteeseen. Röykkiöt ovat nuorehkossa koivu- ja mäntymetsässä, joka on kasvanut aiemmin hakatun kuusikon tilalle. Tulevan, lähes lounas–koillinen-suuntaisen metsäautotien ura oli hakattu noin 13 m leveydeltä, mutta hakkuujätteet oli jätetty röykkiöiden päälle (kts. kuva 1). Metsäkone tms. oli myös vaurioittanut osaa röykkiöistä. Maassa oli tutkimusajankohtana myös hieman lunta, mutta se ei vaikeuttanut röykkiöiden dokumentointia. Röykkiöalue näytti rajoittuvan tässä kohdassa mäen korkeimmalle kohdalle. Osa röykkiöistä oli merkitty muinaisjäännösnauhalla Eeva-Liisa Schulzin maastotarkastuksen yhteydessä (2014, ei raporttia).

Kuva 1. Raivatun linjan itäpää. Idästä.

Viimeisimmässä inventoinnissa (Seppälä 1999, kohde 54) alueella oli havaittu ”ainakin parikymmentä” kiviröykkiötä. Röykkiöitä on pidetty kaskeamiseen liittyvinä, ja vuoden 1751 pitäjänkartan mukaan paikalla on ollut kaskimetsää, minkä Seppäläkin raportissaan toteaa.

Maastotyöt ja tutkimusmenetelmät

Olosuhteet röykkiöiden dokumentointiin olivat hyvät hakkuujätteestä ja maassa olleesta vähäisestä lumesta huolimatta. Raivatulla uralla ja aivan sen reunassa olleet röykkiöt dokumentoitiin mittaamalla ne takymetrillä, valokuvaamalla ja sanallisesti. Alkuperäisestä suunnitelmasta poiketen vain kaksi röykkiötä puhdistettiin sammalesta ja valokuvattiin uudelleen (tästä sovittiin puhelimesta Eeva-Liisa Schulzin kanssa). Varsinaista kaivaustutkimusta ei tehty eikä sitä Museovirasto lausunnossaan tai tutkimusluvassaan edellyttänyt. Raivatun alueen ulkopuolella olevia röykkiöitä mitattiin pistekohteina, sillä tiuha puusto esti näiden röykkiöiden kartoittamisen valitusta asemapisteestä. Näiden pisteinä mitattujen röykkiöiden osalta piste on aina raivattua uraa lähinnä olevassa reunassa, ei siis röykkiön keskellä.

Takymetrin asemapistettä ei haluttu vaihtaa, sillä kartoitusajankohtana maastoon ei ollut vielä saatu mitattua kiintopisteitä. Tämän vuoksi takymetri asetoitiin kelamitalla ja vaaituskojeella määritettyjen apupisteiden AP1 ja AP2 avulla (kts. taulukko 1, sivu 30 ja kartta 1), jotka Hattulan kunnan kartoittaja myöhemmin kävi mittaamassa RTK-GPS:llä. Tämän järjestyksen vuoksi tasokoordinaatissa on noin ± 5 cm virhe, korkeustiedossa virhe on alle 1 cm.

Koordinaatit tässä raportissa ovat ETRS-TM35FIN järjestelmässä, korkeusjärjestelmä on N2000. Raportin kartoissa näkyvät korkeuskäyrät on tuotettu Maanmittauslaitoksen Korkeusmalli 2 m -aineiston pohjalta. Kaikki kuvat on ottanut Eetu Sorvali.

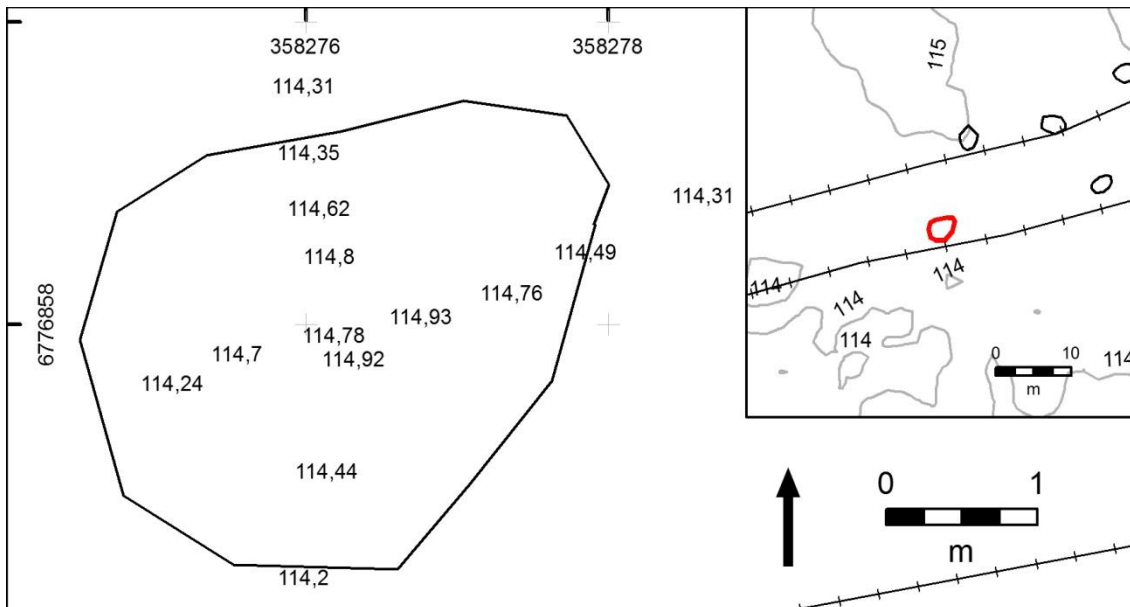
Havainnot

Röykkiö 1

Noin 3,8 m x 3,0 m laaja ja 70 cm korkea, soikeahko, selkeä, kivistä kasattu hieman maansekainen röykkiö. Kivet olivat läpimitaltaan noin 10–20 cm. Röykkiössä ei ollut suurta maakiveä. Röykkiössä kasvaneet koivut ovat osittain tuhonneet röykkiötä. Apupiste 1 on mitattu röykkiössä olleeseen kantoon.

Kuva 2. Röykkiö 1. Lännestä.

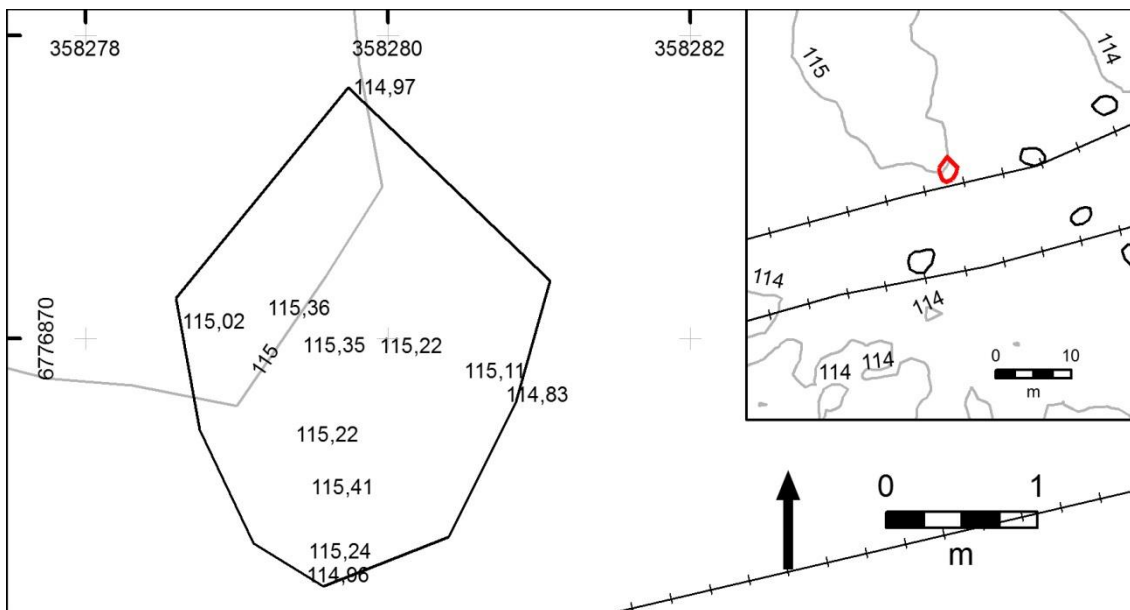
Kuva 3. Röykkiö 1. Vaaitusluvut m mpy (N200). Röykkiö indeksikartassa punaisella.

Röykkiö 2

Noin 3,2 m x 2,5 m laaja ja 40 cm korkea, hieman kulmikas, kivistä kasattu röykkiö. Kivet on kasattu suuremman maakiven viereen. Kivet olivat läpimitaltaan noin 10–20 cm. Röykkiö on hieman raivatun tielinjan pohjoispuolella.

Kuva 4. Röykkiö 2. Etelästä.

Kuva 5. Röykkiö 2. Vaaitusluvut m mpy (N200). Röykkiö indeksikartassa punaisella.

Röykkiö 3

Noin 3,1 m x 2,4 m laaja ja 40 cm korkea, soikea, kivistä kasattu röykkiö. Röykkiössä ei ollut suurta maakiveä. Kivet olivat läpimitaltaan noin 10–20 cm, suurimmat noin 30 cm. Röykkiö oli aivan raivatus tielinjan pohjoisreunassa.

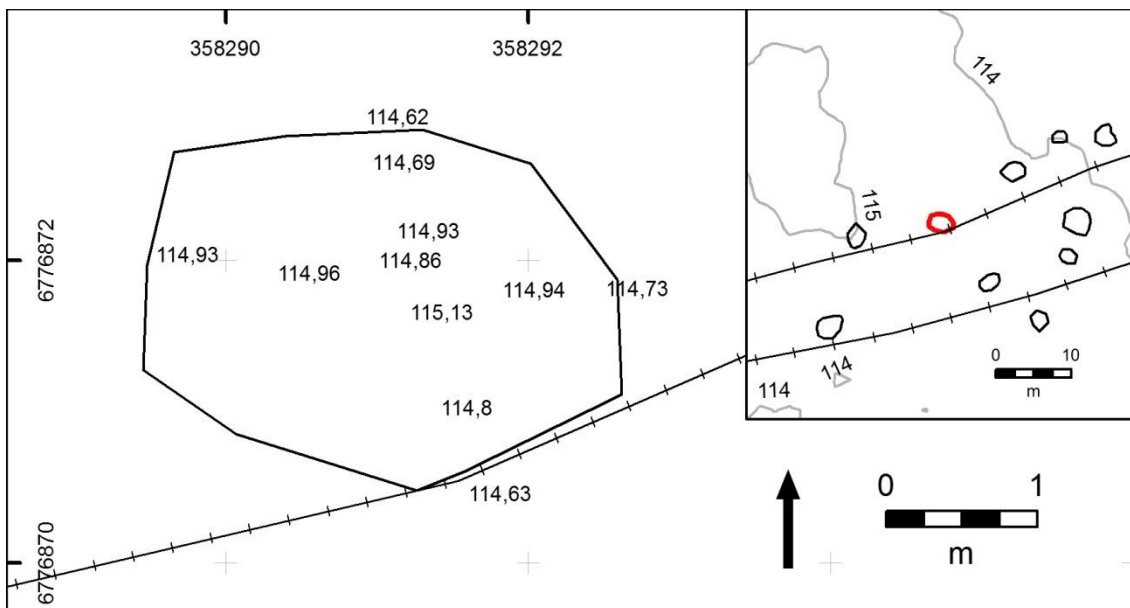
Kuva 6. Röykkiö 3 ennen puhdistusta. Etelästä.

Kuva 7. Röykkiö 3 puhdistettuna. Kaakosta.

Kuva 8. Röykkiö 3 puhdistettuna. Luoteesta.

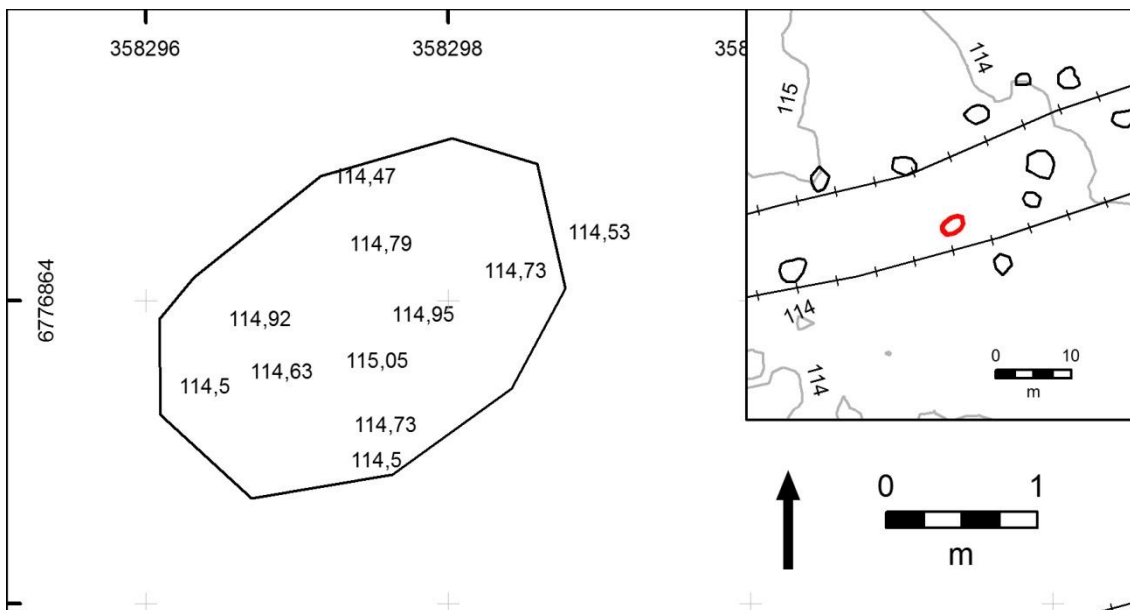
Kuva 9. Röykkiö 3. Vaaitusluvut m mpy (N200). Röykkiö indeksikartassa punaisella.

Röykkiö 4

Noin 2,9 m x 2,0 m laaja ja 60 cm korkea, soikea, kivistä kasattu kumparemainen röykkiö. Röykkiön keskellä oli lahonnut kanto ja päällä hakkuujätettä. Kanto oli mahdollisesti hieman tuhonnut röykkiötä. Röykkiössä ei ollut suurta maakiveä. Kivet olivat läpimitaltaan noin 10–20 cm.

Kuva 10. Röykkiö 4. Lännestä.

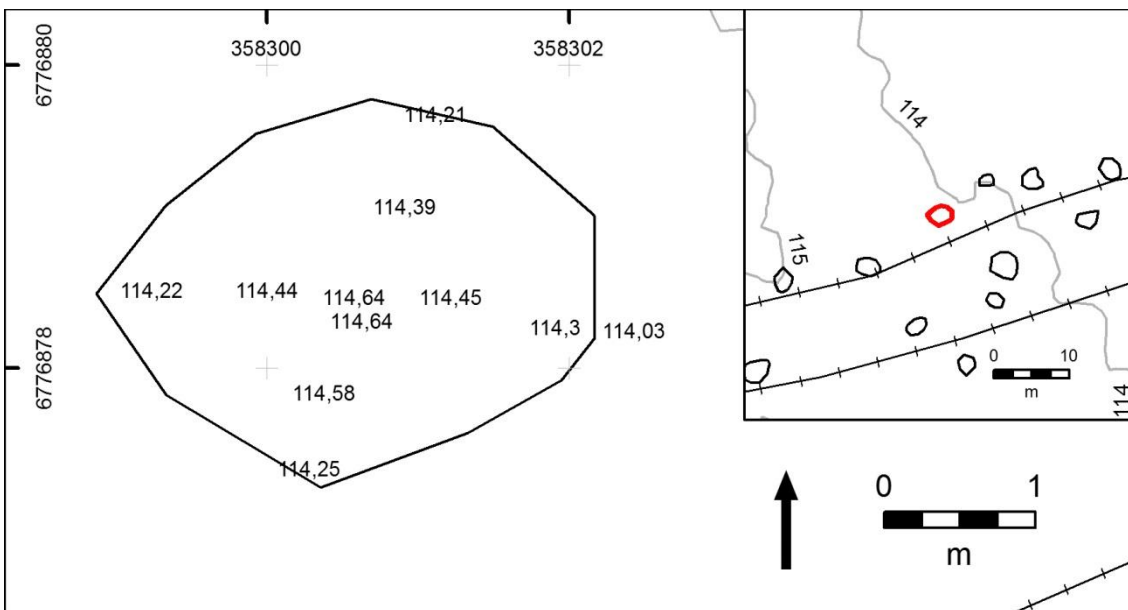
Kuva 11. Röykkiö 4. Vaaitusluvut m mpy (N200). Röykkiö indeksikartassa punaisella.

Röykkiö 5

Noin 3,3 m x 2,5 m laaja ja 60 cm korkea, soikea, kivistä kasattu kumparemainen röykkiö. Röykkiö oli selkeä, mutta sammalen peittämänä hieman vaikea havaita. Röykkiössä ei ollut suurta maakiveä. Röykkiö oli hieman raivatus linjan pohjoispuolella. Kivet olivat läpimitaltaan noin 10–20 cm.

Kuva 12. Röykkiö 5. Idästä.

Kuva 13. Röykkiö 5. Vaaitusluvut m mpy (N200). Röykkiö indeksikartassa punaisella.

Röykkiö 6

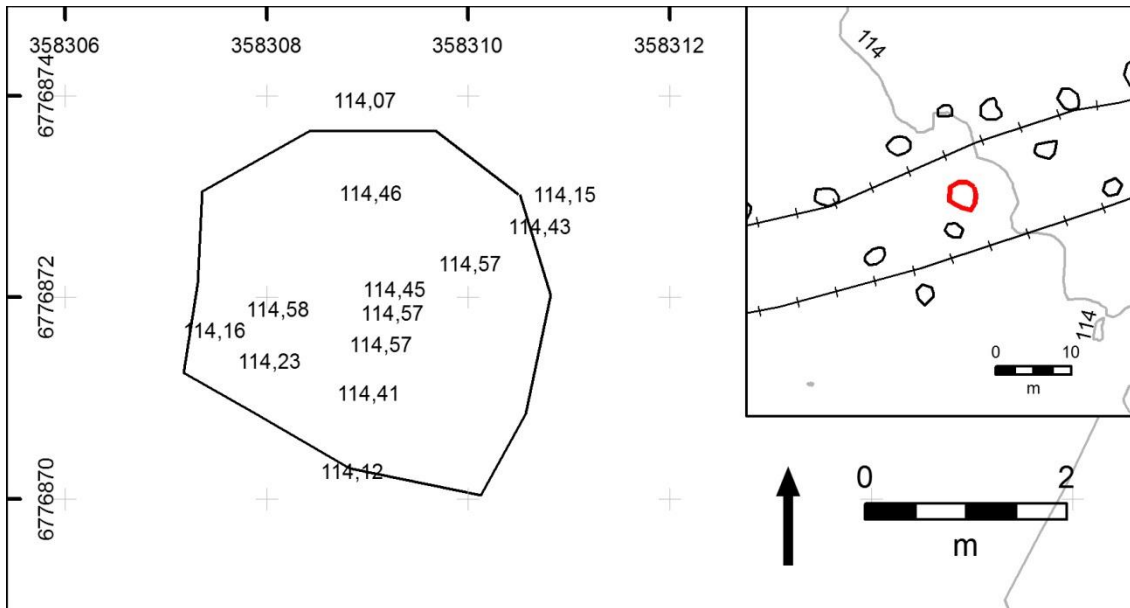
Noin 3,5 m x 3,5 m laaja ja 50 cm korkea, hieman kulmikas, kivistä kasattu maansekainen röykkiö. Röykkiö oli selkeä, mutta hakkuujätteen peittämä. Röykkiössä ei ollut suurta maakiveä. Kivet olivat läpimitaltaan noin 10–20 cm. Röykkiön keskellä oli koivun kanto, joka oli osittain rikkonut röykkiötä. Röykkiöiden 6 ja 7 välissä oli myös yksi erittäin pieni epävarma röykkiö (ei mitattu).

Kuva 14. Röykkiö 6. Idästä.

Kuva 15. Röykkiö 6. Lännestä.

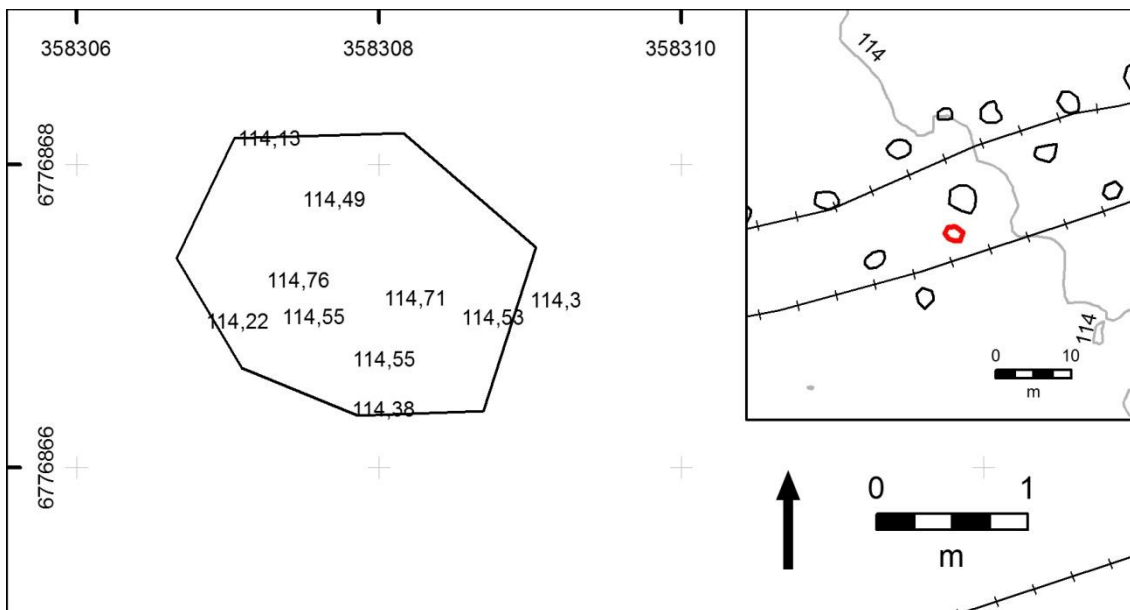
Kuva 16. Rökkiö 6. Vaaitusluvut m mpy (N200). Rökkiö indeksikartassa punaisella.

Röykkiö 7

Noin 2,3 m x 1,9 m laaja ja 40–50 cm korkea, kulmikas, kivistä kasattu maansekainen röykkiö. Röykkiö oli selkeä, mutta hakkuujätteen peittämä. Röykkiössä ei ollut suurta maakeivä. Kivet olivat läpimitaltaan noin 10–20 cm. Röykkiöiden 6 ja 7 välissä oli myös yksi erittäin pieni epävarma röykkiö (ei mitattu).

Kuva 17. Röykkiö 7. Röykkiön koillispuolella epävarma pieni röykkiö. Lännestä.

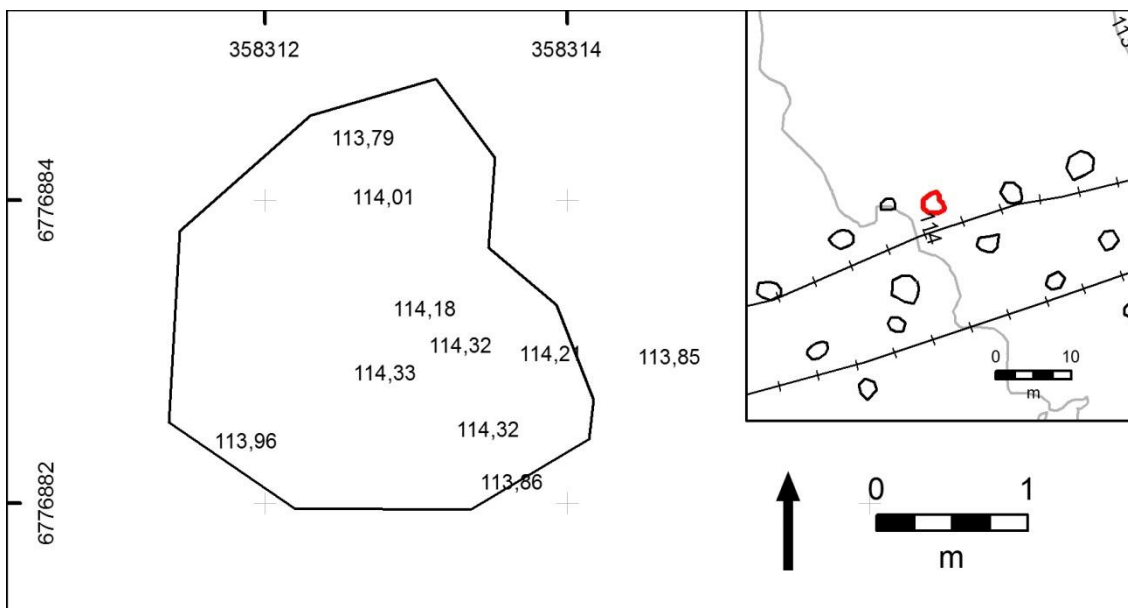
Kuva 18. Röykkiö 7. Vaaitusluvut m mpy (N200). Röykkiö indeksikartassa punaisella.

Röykkiö 8

Noin 2,8 m x 2,7 m laaja ja 50–60 cm korkea, kulmikas, kivistä kasattu röykkiö. Kivet olivat hieman suurempia kuin viereisissä röykkiöissä, läpimitaltaan noin 20–30 cm, pienimmät noin 10 cm. Röykkiössä ei ollut suurta maakiveä, mutta puut ovat kasvaessaan mahdollisesti rikkoneet röykkiötä. Röykkiö oli raivatun linjan pohjoispuolella.

Kuva 19. Röykkiö 8. Kaakosta.

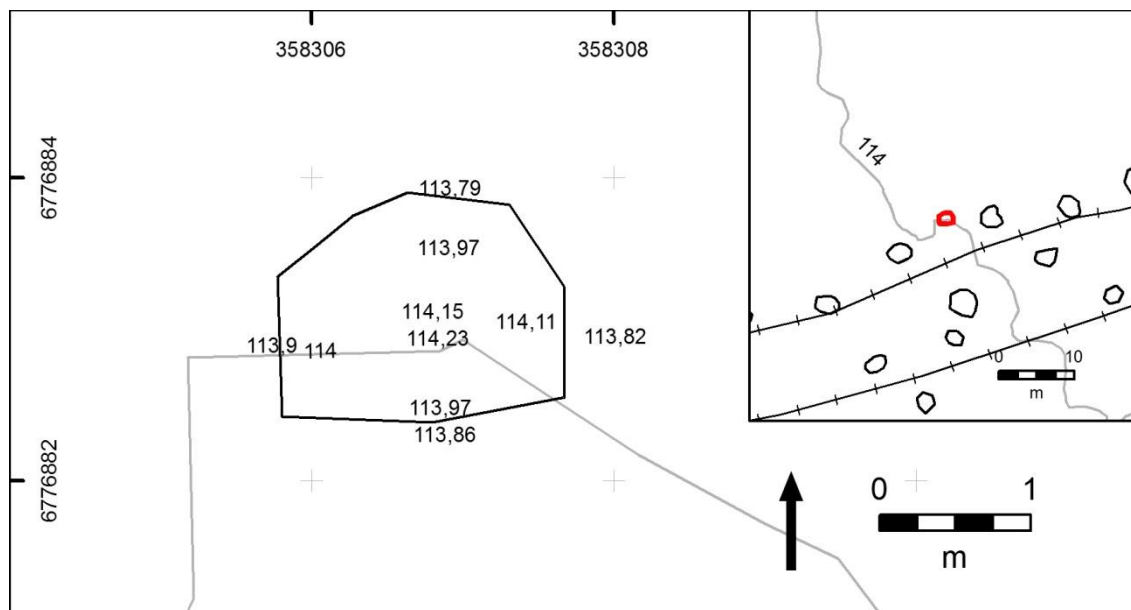
Kuva 20. Röykkiö 8. Vaaitusluvut m mpy (N200). Röykkiö indeksikartassa punaisella.

Röykkiö 9

Noin 1,9 m x 1,5 m laaja ja 40 cm korkea, suorakulmainen, kivistä kasattu maansekainen röykkiö. Röykkiö oli selkeä, mutta toisaalta hieman vaikea havaita. Röykkiössä ei ollut suurta maakeivä ja sen lounaiskulmassa kasvoi koivu. Kivet olivat läpimitaltaan noin 10–20 cm. Röykkiö on hieman raivatun linjan pohjoispuolella.

Kuva 21. Röykkiö 9. Idästä.

Kuva 22. Röykkiö 9. Vaaitusluvut m mpy (N200). Röykkiö indeksikartassa punaisella.

Röykkiö 10

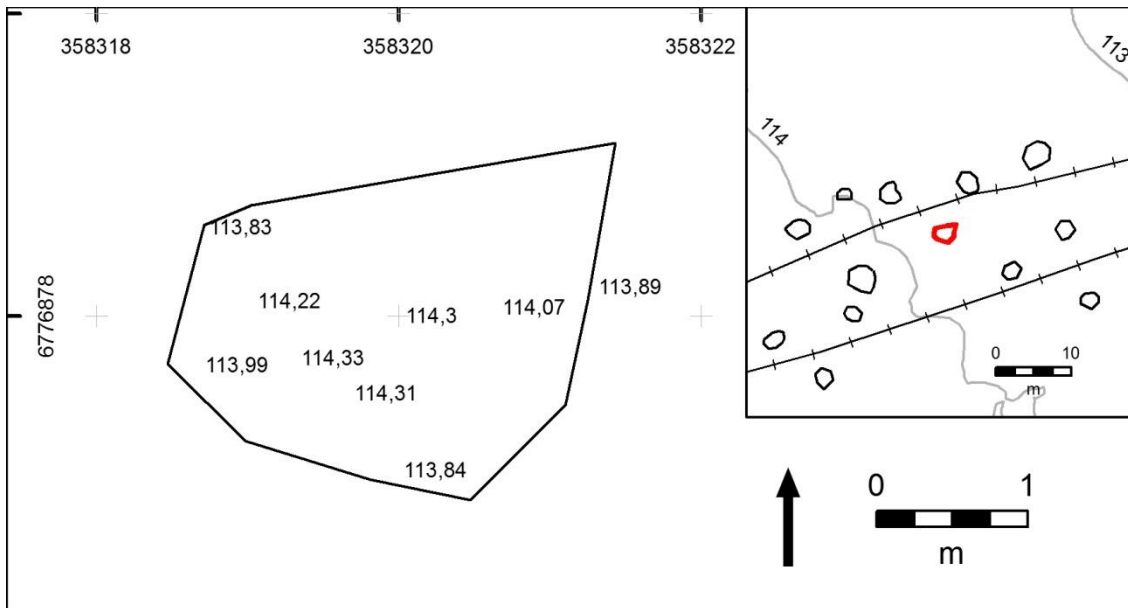
Noin 2,7 m x 2,1 m laaja ja 60 cm korkea, suuren maakiven päälle ja itäpuolelle kasattu kiviröykkiö. Kivet olivat läpimitaltaan noin 10–20 cm. Metsäkone tms. on ajanut röykkiön pohjoisreunan päältä ja tuhonnut sen. Apupiste 2 on mitattu röykkiössä olleeseen kantoon.

Kuva 23. Röykkiö 10, pohjoisreuna ajouran tuhoama. Pohjoisesta.

Kuva 24. Röykkiö 10. Idästä.

Kuva 25. Röykkiö 10. Vaaitusluvut m mpy (N200). Röykkiö indeksikartassa punaisella.

Röykkiö 11

Noin 2,4 m x 2,2 m laaja ja 30–40 cm korkea, kulmikas kivröykkiö. Röykkiössä ei ollut suurta maakiveä, mutta sen päällä oli hakkuujätettä. Kivet olivat läpimitaltaan noin 10–20 cm, suurimmat noin 30–40 cm, pienimmät alle nyrkin kokoisia. Röykkiössä ei ollut havaittavissa suurempaa suunnitelmallista rakenteellisuutta. Kaikkien suurimmat kivet näyttivät olevan röykkiön reunoilla.

Kuva 26. Röykkiö 11 ennen puhdistusta. Lännestä.

Kuva 27. Röykkiö 11 puhdistettuna. Lännestä.

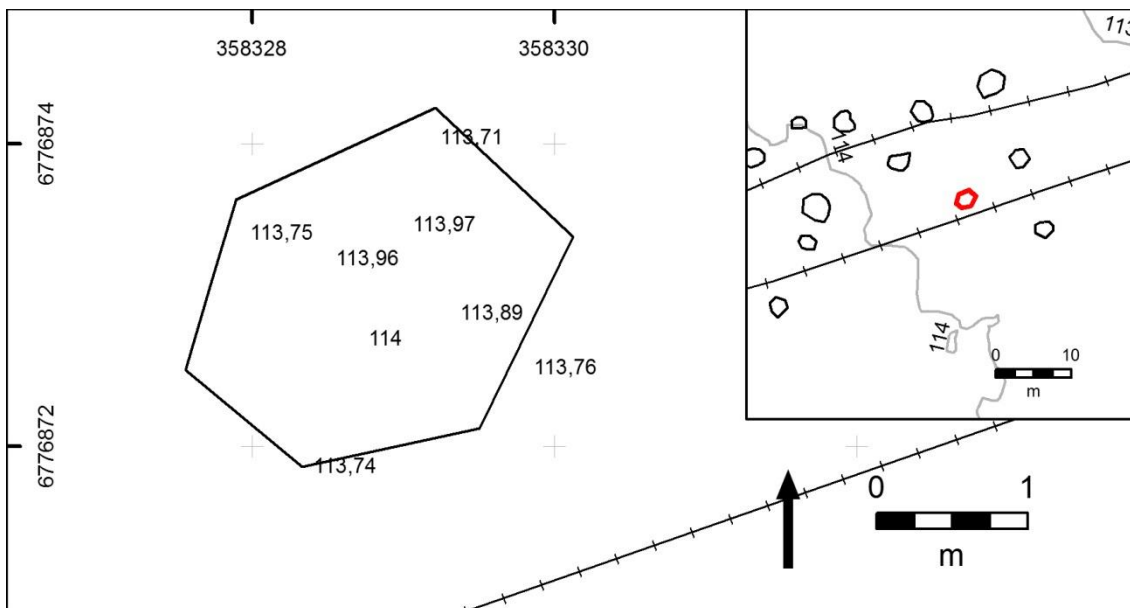
Kuva 28. Röykkiö 11 puhdistettuna. Pohjoisesta.

Kuva 29. Röykkiö 11 puhdistettuna. Idästä.

Kuva 30. Röykkiö 11 puhdistettuna. Etelästä.

Kuva 31. Röykkiö 11. Vaaitusluvut m mpy (N200). Röykkiö indeksikartassa punaisella.

Röykkiö 12

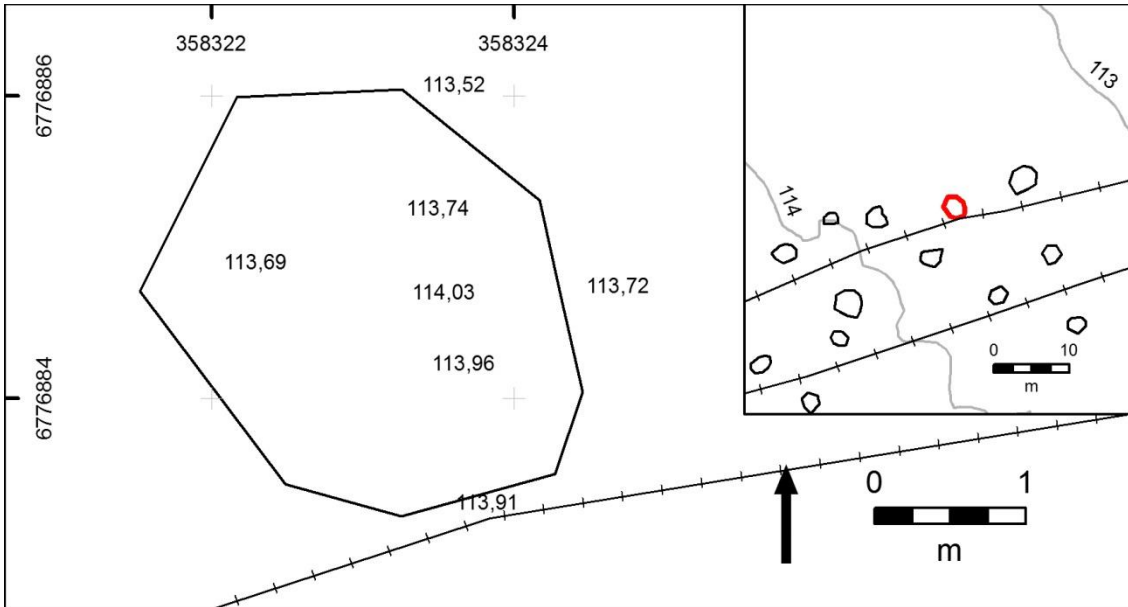
Noin 3,3 m x 2,5 m laaja ja 50 cm korkea, kiven- ja maansekainen röykkiö. Röykkiössä ei ollut suurta maakiveä. Kivet olivat läpimitaltaan noin 10–20 cm. Metsäkone oli vaurioittanut röykkiön eteläreunaa. Lisäksi röykkiössä kasvoi koivu, joka on vaurioittanut röykkiötä.

Kuva 32. Röykkiö 12, eteläreuna ajouran tuhoama. Etelästä.

Kuva 33. Röykkiö 12. Idästä.

Kuva 34. Röykkiö 12. Vaaitusluvut m mpy (N200). Röykkiö indeksikartassa punaisella.

Röykkiö 13

Noin 3,8 m x 3,1 m laaja ja 60 cm korkea kiviröykkiö, jonka keskellä oli matala kuoppa, noin 10 cm syvä ja 50 halkaisijaltaan. Kuoppa saattaa olla seurausta röykkiön tarkoituksellisesta kaivamisesta, joskaan muissa röykkiöissä ei tällaista havaittu. Röykkiössä ei ollut suurta maakiveä, mutta sen itäreunassa oli kaksi vanhaa kantoa. Kivet olivat läpimitaltaan noin 10–20 cm. Röykkiö oli raivatun linjan pohjoispuolella.

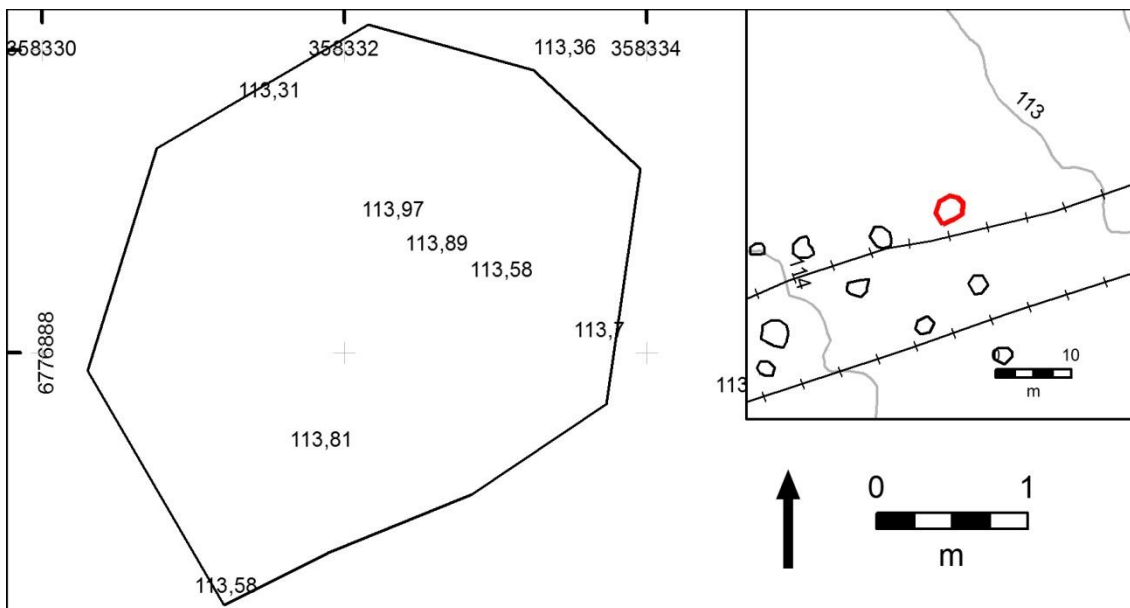
Kuva 35. Röykkiö 13. Lännestä.

Kuva 36. Röykkiö 13, kuoppa keskellä. Kaakosta

Kuva 37. Röykkiö 13. Idästä.

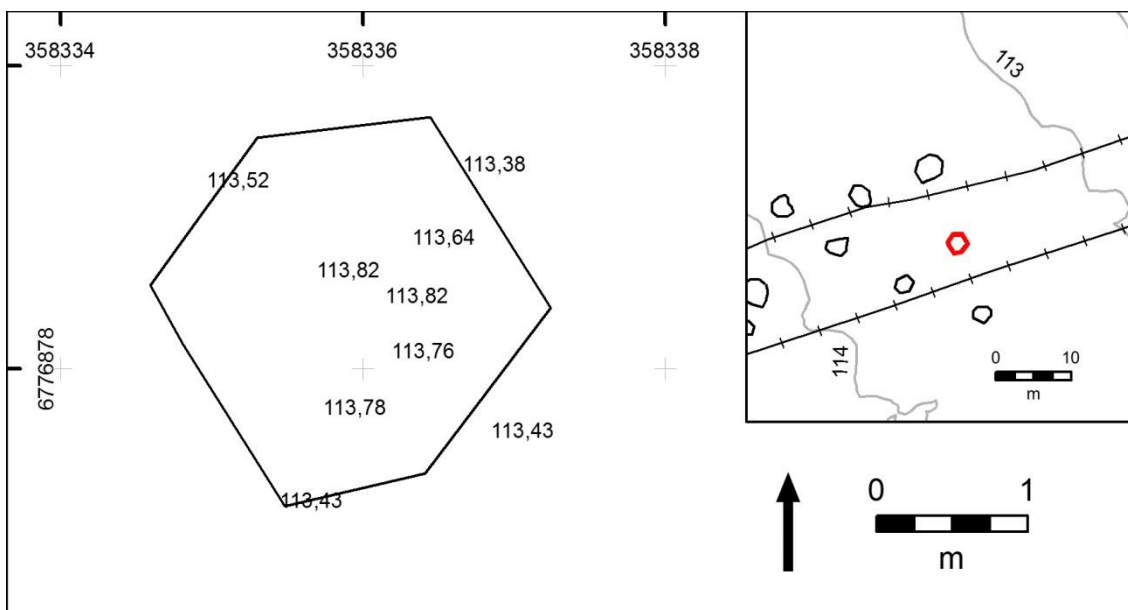
Kuva 38. Röykkiö 13. Vaaitusluvut m mpy (N200). Röykkiö indeksikartassa punaisella.

Röykkiö 14

Noin 2,5 m x 2,2 m laaja ja 40 cm korkea, kiven- ja maansekainen röykkiö. Röykkiössä ei ollut suurta maakiveä ja röykkiön päällä oli hakkuujätettä. Kivet olivat läpimitaltaan noin 10–20 cm. Myös tämä röykkiö oli osin kantojen hajottama.

Kuva 39. Röykkiö 14. Idästä.

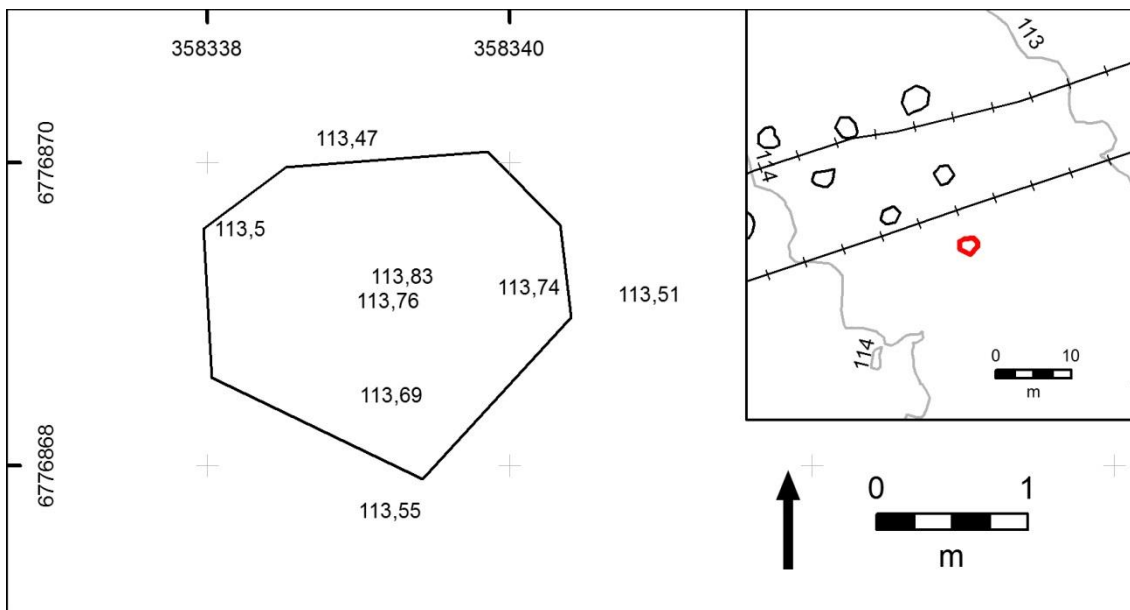
Kuva 40. Röykkiö 14. Vaaitusluvut m mpy (N200). Röykkiö indeksikartassa punaisella.

Röykkiö 15

Noin 2,2 m x 2,2 m laaja ja 40 cm korkea, kulmikas, kiven- ja maansekainen röykkiö. Röykkiössä ei ollut suurta maakiveä ja röykkiö oli nuorten koivujen reunustama. Koivut olivat osittain hajottaneet röykkiötä. Kivet olivat läpimitaltaan noin 10–20 cm, joskin ne olivat vahvasti hakkuujätteen ja sammaleen peittämiä.

Kuva 41. Röykkiö 15 koivujen reunustamana. Lännestä.

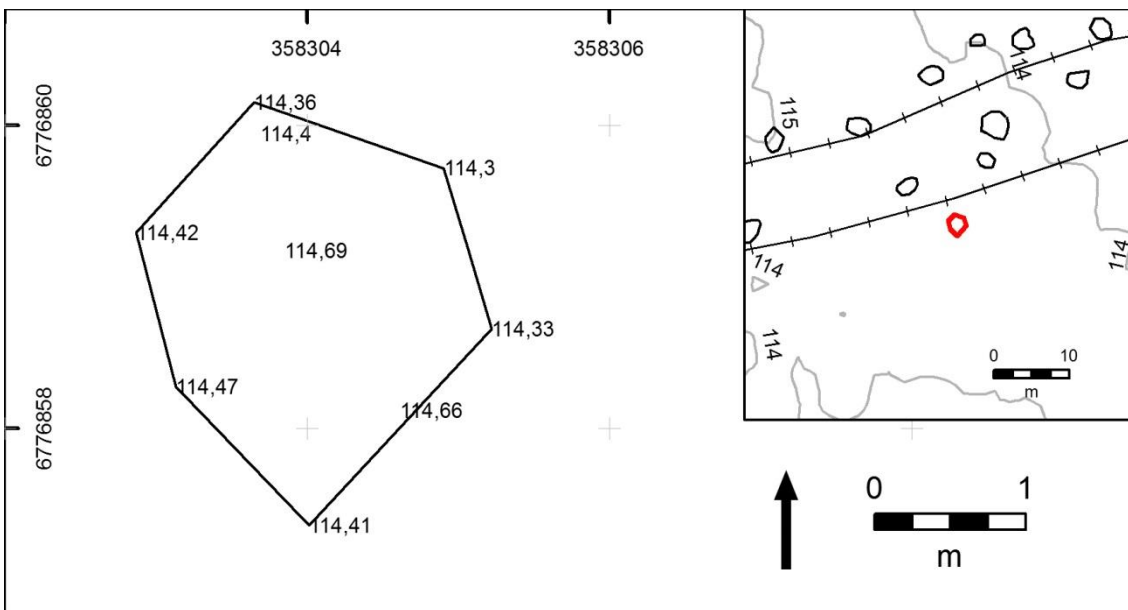
Kuva 42. Röykkiö 15. Vaaitusluvut m mpy (N200). Röykkiö indeksikartassa punaisella.

Röykkiö 25

Noin 2,3 m x 2,1 m laaja ja 30 cm korkea, kulmikas, suuren maakiven pohjoispuolelle kasattu röykkiö. Kivet olivat läpimitaltaan noin 10–20 cm, ja niitä oli melko vähän. Myös tämä röykkiö oli päällä kasvavien puiden hajottama. Röykkiön päällä oli lisäksi hakkuujätettä.

Kuva 43. Röykkiö 25. Idästä.

Kuva 44. Röykkiö 25. Vaaitusluvut m mpy (N200). Röykkiö indeksikartassa punaisella.

Muut röykkiöt

Röykkiöt raivatun linjan ulkopuolella mitattiin pistekohteina. Piste mitattiin aina röykkiön siihen reunaan, joka oli lähinnä raivattua linjaa, ei siis röykkiön keskelle. Alla olevassa taulukossa 1 on esitetty näiden röykkiöiden koordinaatit sekä apupisteiden 1 ja 2 koordinaatit (kts. myös Liite 1.)

Taulukko 1

NIMI	P	I	m mpy (N2000)
Apupiste 1	6776858,21	358276,99	115,43
Apupiste 2	6776877,67	358321,26	114,32
Röykkiö 16	6776896,78	358363,18	112,08
Röykkiö 17	6776892,45	358340,12	113,06
Röykkiö 18	6776895,80	358324,52	113,25
Röykkiö 19	6776890,67	358320,01	113,40
Röykkiö 20	6776887,97	358312,51	113,56
Röykkiö 21	6776890,38	358299,28	113,64
Röykkiö 22	6776877,23	358288,58	114,64
Röykkiö 23	6776879,92	358276,68	114,86
Röykkiö 24	6776856,28	358312,64	114,21
Röykkiö 26	6776859,71	358314,61	114,10
Röykkiö 27	6776857,95	358325,46	113,92
Röykkiö 28	6776863,14	358319,35	113,96
Röykkiö 29	6776864,76	358347,26	113,25
Röykkiö 30	6776861,43	358352,33	113,23
Röykkiö 31	6776865,70	358354,16	113,19

Yhteenveto ja jatkotoimet

Raivatulta metsäautotien uralta ja sen reunasta dokumentoitiin 16 röykkiötä. Näiden lisäksi raivatun alueen ulkopuolelta havaittiin 15 röykkiötä. Röykkiöalueen itä- ja länsirajat saatiin selville (kts. liite 1), mutta röykkiöalueen pohjois- ja etelärajaa ei tässä yhteydessä selvitetty. Niinpä muinaisjäännöksen rajausta voidaan pitää näiltä osin epävarmana. Liitteessä 1 on esitetty röykkiöalueen päivitetty rajaus. Joka tapauksessa on selvää, että alueella on aiempaa luultua enemmän röykkiöitä. Röykkiöitä voidaan pitää melkoisella varmuudella kaskiröykkiöinä rakenteen, maaston ja 1751 pitäjänkartan perusteella.

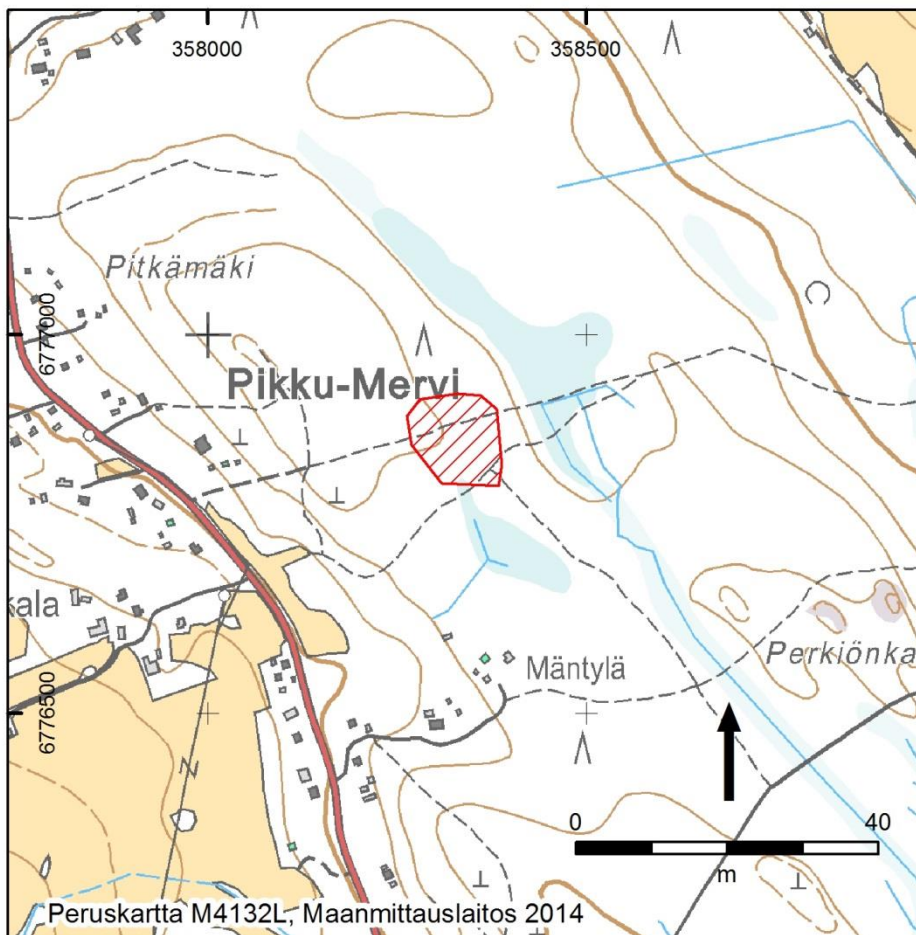
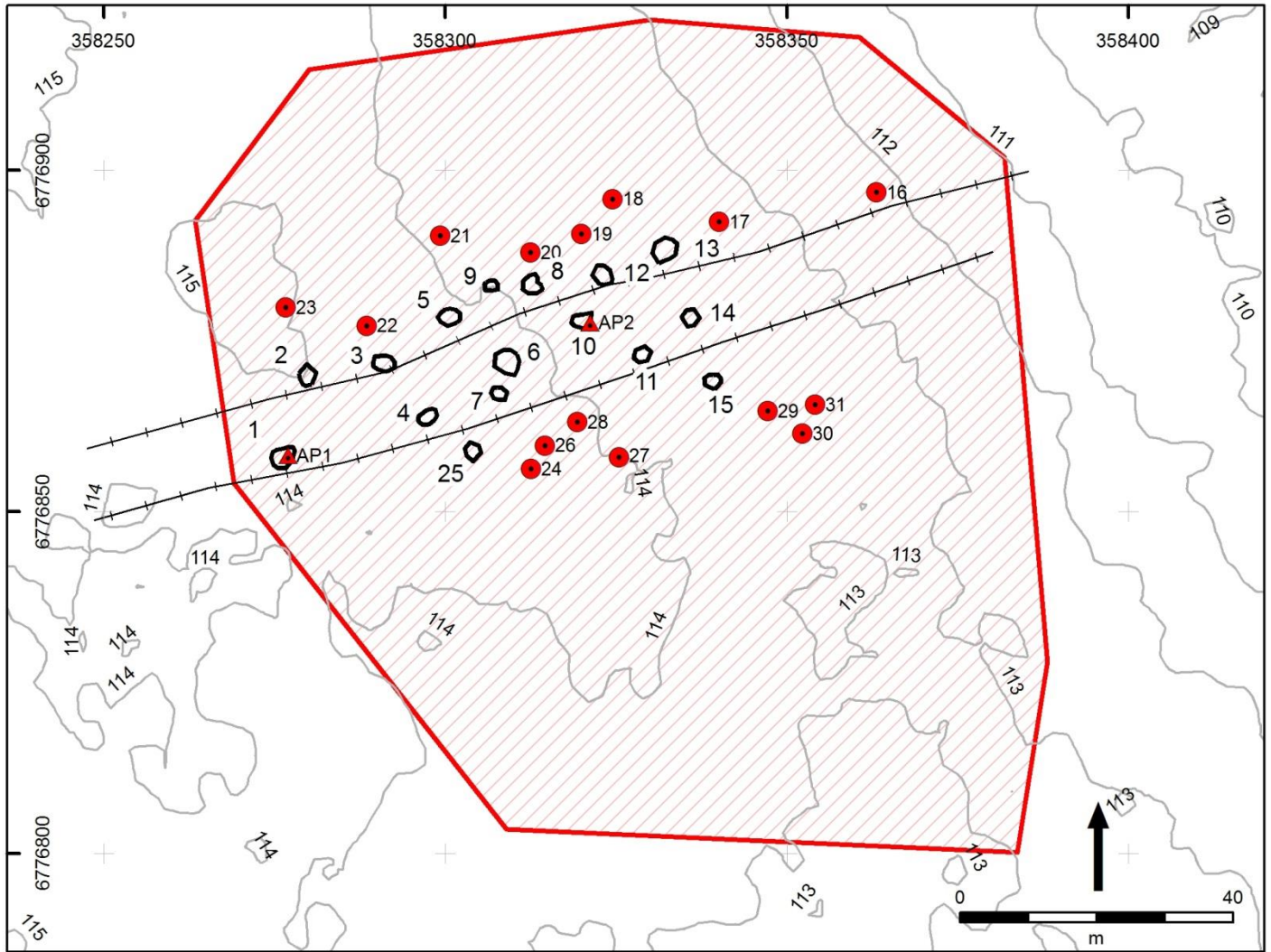
Tuleva metsäauto tie tuhoaa ainakin 7 tieuralla olevaa röykkiötä ja tekee kaskiröykkiöalueeseen noin 13 metrin levyisen aukon. Tämän vuoksi röykkiöaluetta ei enää voida pitää hyvin säilyneenä kokonaisuutena. Voisikin olla mielekästä kartoittaa koko röykkiöalue ja tehdä koetutkimus muutamaan koskemattomaan röykkiöön. Tämän jälkeen voitaisiin harkita suojeluaseman muutosta kulttuuriperintökohteeksi tai suojelun purkua kokonaan.

Lähteet

Seppälä, Sirkka-Liisa 1999. Vanajanlaakson perusselvitykset. Esihistoriallisten kiinteiden muinaisjäännösten inventointi. Kohdekuvaukset. Museovirasto

Maanmittauslaitos 2014, peruskarttarasteri M4132L, maastokarttarasteri M41R, Korkeusmalli 2 m M4132A

Kartta 1 Yleiskartta

- Röykkiöt raivatulla alueella
- Röykkiöt raivatun alueen ulkopuolella, piste.
- ▲ Apupisteet
- +— Raivatun alueen rajat
- Korkeuskäyrät 1 m välein
- ▨ Ehdotus uudeksi muinaisjäännösalueen rajaksi